

Repliker och kommentarer

I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk politisk anknytning

SUNE DAVIDSSON

Halkar Sverige efter? Replik till Korpi

Under perioden 1970–88 var BNP-tillväxten i genomsnitt 2,0 procent per år i Sverige medan den var 3,1 procent i hela OECD-området. Omräknat per capita var skillnaden mindre, 1,7 procent per år i Sverige mot 2,2 i hela OECD. Med detta mått är det alldeles klart att Sverige under 1970- och 1980-talen haft en långsammare tillväxt än OECD-området som helhet.¹

Walter Korpi har gjort det till en trosats att Sveriges tillväxt och inkomstnivå inte ska jämföras med alla de industriländer som ingår i OECD utan bara med ett visst urval. Senast har han framfört detta i *Ekonomisk Debatt*, Nr 5, 1990 (Korpi [1990]). Det är en utgångspunkt som i hög grad kan ifrågasättas.

Det är nämligen högst relevant för svensk ekonomi och svensk levnadsstandard om t ex japansk industri expanderar mycket snabbare än svensk och tränger in på traditionella svenska marknader. Japansk industri har redan konkurrerat ut svensk varvsindustri och gör kraftiga inbrytningar inom bilindustrin. Det är av största vikt hur Sverige reagerar på konkurrensen från snabbväxande länder som Japan och Finland eller från nya industriländer inom OECD: t ex Spanien och Por-

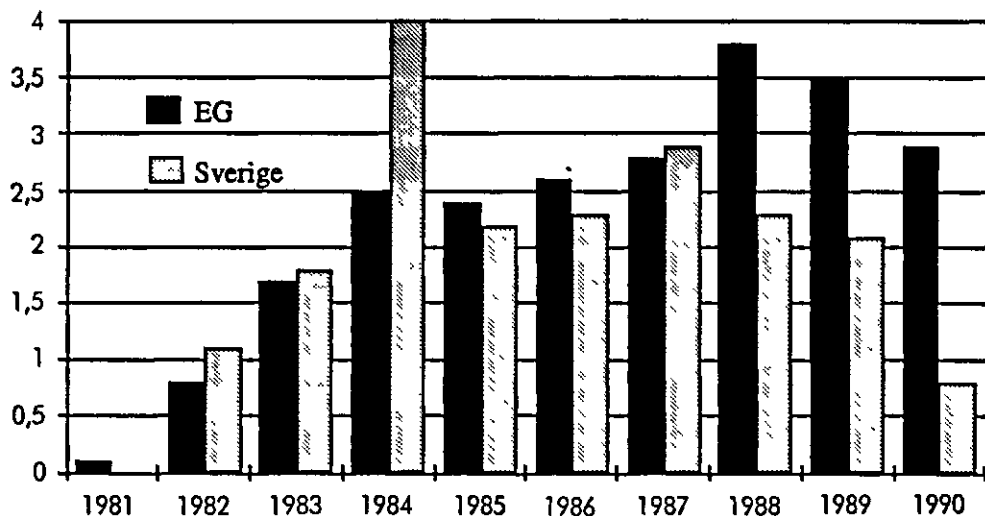
tugal, eller för den delen länder utanför OECD: Sydkorea, Taiwan och Singapore. Det är därför inte alls ointressant att jämföra Sverige också med de länder som snabbt industrialiseras. Genom att skära bort ett antal snabbväxande länder från jämförelsen definierar Korpi bort den verklighet som svenskt näringsliv och svenska löntagare dagligen konfronteras med.

Den efterföljarteori som Korpi främst håller sig till ger inte någon fullständig förklaring till olika länders utveckling. Men även om den självfallet bidrar till förklaringen är ett lands tillväxt också beroende av landets egen ekonomiska politik, institutionella faktorer etc. Ett exempel: mätt med de av Korpi använda köpkraftspariteterna låg Japan och Österrike på praktiskt taget samma nivå vad gäller BNP per capita 1970. År 1988 låg Japan ca 15 procent högre. Eller för att ta ett annat exempel: det är ingen slump att Taiwan och inte Tanzania har haft en snabb tillväxt och standardhöjning under de senaste decennierna. Att vara fattig är inte ett tillräckligt villkor för tillväxt. Verklig-

¹ Korpi säger sig sakna översikter över den svenska utvecklingen i internationell jämförelse. I rapporterna "Sverige – ett lågtillväxtland" [1989], "Sysselsättning och produktivitet i Sverige och OECD" [1989] och "Bokslut för 1980-talet" [1989] har Ekonomifakta redovisat det mesta av den relevanta statistiken.

SUNE DAVIDSSON är utredningschef vid Näringslivets Ekonomifakta, Stockholm.

Figur 1 BNP-tillväxt i Sverige och EG, procentuell volymförändring.

Källor: OECD, SCBs Nationalräkenskaper, Reviderad Finansplan 1990.

heten är inte så mekanisk som Korpis resonemang ger intryck av. Med Korpis höjdhoppsexempel kan det uttryckas så att förutsättningen för att höja sitt rekord är inte bara att man tidigare klarat låga höjder. Resultat beror även på hur man har tränat och förberett sig samt hur förutsättningarna i övrigt är. Överfört till det aktuella ämnet: vilken ekonomisk politik som förs, hur tex arbetsmarknadens parter agerar och hur lagstiftning och den institutionella ramen är utformad, är viktiga för den ekonomiska utvecklingen.

SNS har i sitt svar pekat på det slumpmässiga i Korpis urval av rika jämförelseländer. Men även om man accepterar att jämföra med dessa länder måste man hålla i minnet att Sverige under 1970- och 1980-talet har måst tillgripa successiva devalveringar för att något så när hålla uppe tillväxten (Tabell 1).

Sveriges effektiva växelkurs 1988 låg 26 procent under 1980 års nivå. Inget av de sju länderna (utom Frankrike) har devalverat i samma utsträckning. Vad den ekonomiska debatten gäller idag är hur Sverige ska kunna få en hygglig real utveckling utan devalveringar.

Tabell 1 Effektiv växelkurs. Index 1980 = 100.

	1988
Schweiz	118,8
Västtyskland	113,5
Nederländerna	112,9
USA	102,1
Kanada	97,8
Danmark	93,0
Frankrike	74,8
Sverige	73,8

Anmärkning: Ett indextal över 100 betyder en effektiv appreciering i förhållande till 1980, ett indextal under 100 en depreciering.

Källa: IFS.

Ser man för övrigt närmare på dessa sju länder finner man betydande förändringar av den ekonomiska politiken där tillväxten uppfattats som otillfredsställande. I USA genomfördes under 1980-talet en skattereform som blivit stilbildande för andra länder. Detta var bl a en reaktion på ett svagt 1970-tal. I Västtyskland, Nederländerna och Frankrike var tillväxten svag under första hälften av 1980-talet (då Sverige försökte devalvera

sig ur problemen). Skapandet av EGs inre marknad kan ses som en reaktion på detta. I Frankrike fick den socialistiska regeringen göra en helomvändning från sin expansionistiska linje. Vitaliseringen av utvecklingen i dessa länder ligger bakom den snabba produktionsökningen i EG under andra hälften av 1980-talet, *Figur 1*. Danmark har både genomfört en minskning av det offentliga budgetunderskottet och lyckats få ner kostnadsökningarna till omvärldens nivå. Frankrike, Nederländerna och Danmark tävlar nu med Västtyskland om att ha den lägsta inflationen i Europa. I flertalet av de sju länderna har man således inte som Korpi tycks anse naturligt låtit sig nöja med perioder av svag tillväxt utan förändrat den ekonomiska politiken.

När man ska jämföra olika länders *BNP-nivåer* måste man ta ställning till hur växelkurserna ska hanteras. Det vanligaste är att helt enkelt avläsa nivåerna i löpande priser och växelkurser. Det är också dessa jämförelser som vi vanligen ser i ekonomiska tidningar och tidskrifter. Tanken är att inflation och växelkursförändring tar ut varandra. Denna förutsättning gäller främst på lång sikt varför man inte bör lägga för stor vikt vid förändringar mellan enskilda år.

Mätt på detta sätt låg Sverige vad gäller BNP per capita på tredje plats 1960, på andra plats 1970 och på femte plats 1988. Sveriges position i genomsnitt under 1960-, 1970- och 1980-talen framgår av *Tabell 2*. Det är märkligt att Korpi underlåter att redovisa denna jämförelse. Han har i annat sammanhang invänt mot detta sätt att mäta att det "återspeglar nämligen främst förändringar i valutakursernas och Sveriges devalveringar, inte förändringar i ländernas levnadsstandard" (*Aftonbladet*, 29 september 1990). Men levnadsstandardens påverkas av devalveringarna. Det är orimligt att försöka ge en bild av Sveriges ekonomiska utveckling utan att ta hänsyn till dessa.

Korpi har helt gått förbi dessa jämförel-

Tabell 2 Genomsnittlig BNP per invånare, löpande priser och växelkurser, rangordning efter 1980-88 (Index OECD = 100).

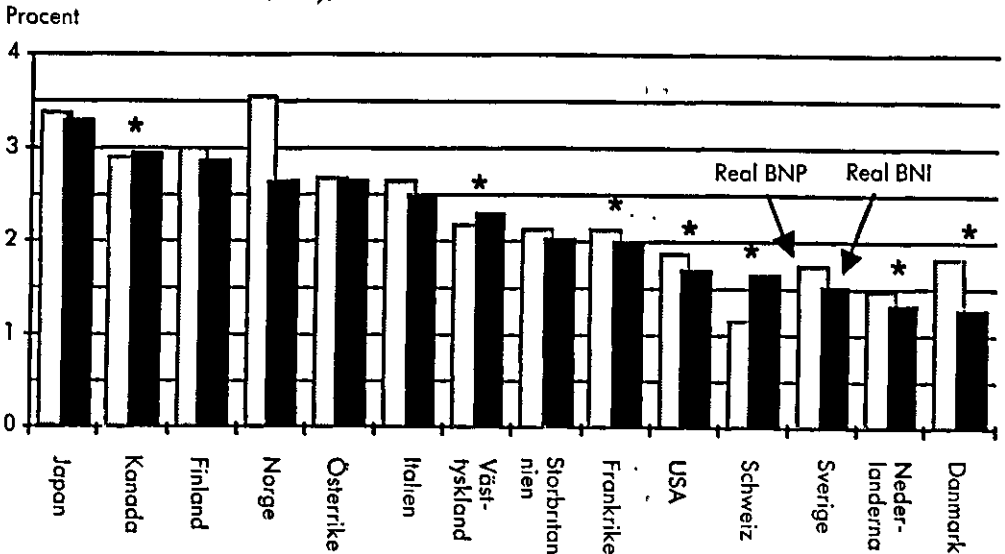
	1960-69	1970-79	1980-88
Schweiz	111	148	153
USA	176	136	132
Norge	90	120	132
Island	103	121	130
Sverige	133	145	124
Canada	133	127	117
Danmark	100	131	117
Japan	47	87	111
Västtyskland	91	123	111
Finland	81	96	110
Luxemburg	101	120	101
Frankrike	97	110	101
Australien	98	108	96
Holland	76	112	94
De 7 rika	112	127	118
Sverige (de 7 rika = 100)	119	114	105
Österrike	62	88	92
Belgien	83	111	89
Storbritannien	85	73	82
Italien	61	67	78
Nya Zeeland	95	76	70
Irland	43	47	53
Spanien	34	49	47
Grekland	33	41	34
Portugal	21	27	24
Jugoslavien	34	29	21
Turkiet	14	15	10
OECD-totalt	100	100	100
OECD-Europa	71	82	77
EG	74	87	84
Korpi 17 länder	90	104	102
Sverige (17 länder = 100)	148	139	122

Källa: *OECD National Accounts*, Vol 1, 1960-88.

ser för att istället enbart uppehålla sig vid den sista delen i OECDs *National Accounts*, den som visar nivåjämförelser där man använder köpkraftskorrigerad BNP. Man använder där inte de officiella växelkurserna utan mäter kostnaden i olika länder för en korg av varor och tjänster. Prisrelationerna får då ange den köpkraftskorrigerade växelkursen.

Om detta kan sägas att OECD bara har

Figur 2 Real BNP- och BNI-tillväxt i 14 industriländer (genomsnittlig årlig tillväxt per invånare 1970–88).

* Korpis 7 länder

Anmärkning: För Sverige har hänsyn tagits till återinvesterade vinstmedel.

Källa: OECD, National Accounts, Vol 1, 1960–88 och Näringslivets Ekonomifakta.

kunnat bygga på en sådan undersökning, avseende 1985, och att siffror för övriga år erhållits genom fram- och tillbakaskrivning med prisindexar (BNP-deflater). Detta förfarande är säkert acceptabelt när det gäller de år som ligger nära 1985. De ger nog främst en bättre bild av utvecklingen av USAs standard än omräkning av BNP med officiella växelkurser. Däremot blir tillbakaskrivningarna till 1970 betydligt mera osäkra. OECD uttalar varningen: "As changes in PPPs depend directly on relative rates of inflation in different countries, this method produces robust estimates for years other than the base year provided they are not too remote from the base year" (vår kursivering). Härtill kan läggas att Sverige inte deltog i denna undersökning utan siffrorna bygger på en i efterhand gjord bearbetning av sådan prisstatistik som ändå samlas in regelbundet. För ett av Korpis

sju rika länder, Schweiz, finns ingen undersökning alls utan siffrorna bygger på regressionskattningar.

Man kan tillägga att innebörden av en köpkraftskorrigerad beräkning är begriplig när det gäller privat konsumtion men blir mer svårgräpbar ifråga om andra delar av BNP. Det är inte självklart vad innebörden av köpkraftskorrigerad offentlig konsumtion är.

Men om dessa komplikationer har Korpi inget att säga. Däremot tvingas han i praktiken själv använda BNP per capita i löpande priser och växelkurser för 1960-talet eftersom där inte finns några köpkraftsberäkningar. De tillväxtsiffror han redovisar avser inte köpkraftens utveckling utan konventionella volymtal för BNP.

Om man ser på köpkraftsberäkningarna finner man att Sverige låg fyra 1970 och sju 1988. Även med det av Korpi an-

vända måttet har således Sveriges relativa position försämrats.² Man kan vidare notera att enligt Korpis egen Figur 1 skulle Sverige ha det bästa läget i jämförelse med de sju rika länderna år 1975, dvs det år då kostnadskrisen stod på sin höjdpunkt!

BNPs volymtillväxt ger inte alltid en fullständig bild av standardutvecklingen. BNP per capita har tex ökat volymmässigt snabbare i Sverige än i Schweiz under 1970- och 1980-talen, något som Korpi också gör en poäng av. Men samtidigt har schweizerfrancen ökat från 1,20 till 4 kronor. Har inte detta någon betydelse? Det är självfallet av vikt för svensk standard vad vi får för exportvarorna respektive vad vi får betala för importen. Om valutakurser och priser på exporten utvecklas så att intäkterna bara stiger hälften så snabbt som kostnaderna för importen kan exporten bara betala för hälften så mycket importvaror.

Det som i de svenska nationalräkenskaperna kallas *bruttonationalinkomsten* (BNI) tar hänsyn inte bara till den svenska produktionen utan också till de intäkter som svensk arbetskraft och svenskt kapital verksamt i utlandet ger, med avdrag för de kostnader vi har för att utnyttja utländsk arbetskraft och utländsk kapital i Sverige. I reala BNI beaktas också bytesförhållandet, den relativa utvecklingen av export- och importpriser, dvs hur mycket import vår export räcker till att köpa. BNI kan sägas mäta hur mycket konsumtion och investering kan öka utan att den externa balansen försämrars. *Figur 2* visar BNP och BNI under 1970- och 1980-talen.

Schweiz visar sig ha en betydligt gynnsammare utveckling av BNI än BNP per capita medan det motsatta gäller för Sverige. Det är därutöver två länder där BNI och BNP skiljer sig åt mera markant, Norge och Danmark. Av Korpis sju rika är det bara två länder som har långsammare tillväxt än Sverige, Nederländerna och Schweiz när det gäller BNP, Neder-

länderna och Danmark när det gäller BNI.³

Vår oro för den svenska tillväxten utgår från förhoppningen att svensk ekonomiska kunna klara av att ge löntagarna höga reallöner och medborgarna över huvudtaget en hög standard.⁴ *Men då måste Sverige ha en minst lika snabb tillväxt som omvärlden.* Korpis resonemang om produktivitetsökningen i industrin kan tjäna till att illustrera detta. Han gör ett nummer av att produktivitetstillväxten i västtysk och svensk industri har varit ungefär lika. Tar man hänsyn till den senast tillgängliga statistiken har produktionen per timme t o m ökat snabbare i svensk än i

²Korpi har utelämnat Island och Luxemburg. Detta motiverar han med landernas litenhet. Luxemburgs ekonomi motsvarar 3,6 procent av Sveriges ekonomi vilken i sin tur motsvarar 3,8 procent av USAs. Detta senare förhållande hindrar inte att Sverige jämfors med USA. Korpi använder också ovägda genomsnitt vilket ger de små länderna samma vikt som de stora. Det är kanske att Island och Luxemburg båda passerade Sverige i köpkraft under 1980-talet enligt Korpis egen källa som diskvalificerar dem?

³Av de 18 länder som ingår i Korpis redovisning saknas här fyra, Belgien, Irland, Australien och Nya Zeeland. Av dessa har två lägre BNI-ökning än Sverige, två har samma eller högre.

⁴Frågan om svensk standard kan illustreras med följande: År 1980 låg lonekostnaderna för en svensk industriarbetare på andra plats bland de 14 mest industrialiserade länderna. Lönen efter skatt låg på sjunde plats. Genom devalveringarna sanktes båda dessa relativt till omvärlden. Men sedan dess har de totala lonekostnaderna på nytt ökat så att de nu ligger på tredje plats bland de 14 länderna. Men nettolönens köpkraft ligger krav på den trettonde plats den hamnade på efter devalveringen. De senaste årens debatt om kvalitén i den offentliga sektorn ger knappast anledning tro att den låga relativa nettolönen kompenseras av bättre standard på offentliga tjänster.

Tabell 3 Produktion per timme inom tillverkningsindustrin, årlig procentuell volymförändring.

1960-70		1970-80		1980-88	
Japan	10,8	Belgien	7,0	Japan	5,6
Nederländerna	7,1	Japan	6,6	Storbritannien	5,4
Sverige	6,7	Nederländerna	5,9	Belgien*	5,3
Frankrike	6,7	Italien	5,8	Italien	4,0
Italien	6,5	Danmark	5,5	USA	3,8
Belgien	6,2	Frankrike	4,5	Nederländerna	3,8
Västtyskland	5,9	Västtyskland	4,3	Frankrike	3,4
Danmark	5,8	Sverige	3,4	Sverige	3,2
Kanada	4,1	Norge	2,8	Norge*	3,0
Norge	4,1	Kanada	2,7	Kanada	3,0
Storbritannien	3,7	Storbritannien	2,4	Västtyskland	2,8
USA	2,8	USA	2,4	Danmark	0,5

* 1980-87

Källa: U S Department of Labor.

västtysk industri 1980-88, *Tabell 3*. Men under samma tid har de svenska lönekostnaderna per timme ökat med 88 procent mot 45 procent i Västtyskland, dvs nästan dubbelt så mycket. Det hade således krävts en dubbelt så snabb produktivitetsökning i svensk industri för att matcha den tyska kostnadsökningen. Av de länder som har samma eller lägre produktivitetsoökning som Sverige hade alla utom Norge lägre kostnadsökningar per timme.

För att sammanfatta:

- det är inte alls självklart att man bara ska jämföra Sverige med Korpis urval av länder,
- men även om man gör det är det bara två av dessa som haft lägre BNP-tillväxt per capita under 1970- och 1980-talen, den period som debatten om Sveriges tillväxt främst gäller,

- beaktar man faktorinkomster och bytesteförhållande visar det sig att den svenska tillväxten varit svagare än utvecklingen av BNP per capita anger,
- ska svensk ekonomi klara av att vara ett höginkomstland måste tillväxten vara minst lika snabb som i omvärlden,
- även om produktivitetstillväxten i svensk industri kan mäta sig med tex den tyska under 1980-talet är inte detta tillräckligt så länge kostnadsökningarna är dubbelt så snabba som i Västtyskland.

Referens

Korpi, W, [1990], "Halkar Sverige efter! Vår ekonomiska tillväxt och produktivitet i jämförande belysning". *Ekonomisk Debatt*, Årg 18, Nr 5.